

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano

Številka: 065-01-1/2025/9
Ljubljana, 30. 6. 2025

Predlog

Komisija Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je, na podlagi 20. in 29. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20, 123/20, 67/22 in 69/23), sprejela naslednje

POROČILO

k zaključkom posveta

Varstvo kmetijskih zemljišč in naselitvene strukture na obmejnih območjih ter v zamejstvu kot temelj nacionalne varnosti in narodne prihodnosti

Komisija Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano je na 35. seji 30. junija 2025 obravnavala zaključke posveta *Varstvo kmetijskih zemljišč in naselitvene strukture na obmejnih območjih ter v zamejstvu kot temelj nacionalne varnosti in narodne prihodnosti*, ki ga je organizirala 14. aprila 2025.

Komisija predlaga Državnemu svetu v seznanitev zaključke posveta z naslednjo vsebino:

»Komisija Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (v nadaljevanju: komisija) je 14. aprila 2025 organizirala posvet »Varstvo kmetijskih zemljišč in naselitvene strukture na obmejnih območjih ter v zamejstvu kot temelj nacionalne varnosti in narodne prihodnosti«.

Komisija že dlje časa opozarja na problematiko prodaje kmetijskih zemljišč in gozdov, zlasti v obmejnih območjih, tujim državljanom brez stalnega ali začasnega prebivališča v Sloveniji. Primerjalnopravna analiza ureditev v sosednjih državah kaže, da obstajajo učinkovitejši pravni mehanizmi za zaščito kmetijskih zemljišč ter omejevanje njihovega prekomernega odtujevanja. Komisija je zato že večkrat izpostavila, da so nujne zakonodajne spremembe, ki bi omogočile učinkovitejšo zaščito namenske rabe teh zemljišč – tako z vidika prehranske suverenosti kot ohranjanja slovenskega naselitvenega prostora in nacionalne varnosti. Ohranitev strateško pomembnega zemljiškega potenciala v lasti domačih prebivalcev oziroma slovenskih pravnih in fizičnih oseb, zlasti na občutljivih obmejnih območjih, je po mnenju komisije ključnega nacionalnega pomena.

Udeleženci posveta so z različnih vidikov osvetlili pomen obmejnih kmetijskih zemljišč kot strateškega interesa države in ključnega vira prehranske varnosti. Poudarili so, da je treba kmetijska zemljišča ohraniti in slovensko podeželje zavarovati pred razprodajo in razvrednotenjem, pri čemer so posebej izpostavili pomen preprečevanja nadaljnega krčenja naselitvenega prostora v obmejnih območjih.

I.

Posvet sta povezovala predsednik Komisije Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Branko Tomažič in Franc Pukšič, nekdanji državni sekretar za Slovence v zamejstvu in po svetu ter dolgoletni predsednik Komisije Državnega zbora Republike Slovenije za odnose s Slovenci v zamejstvu in po svetu.

II.

Uvodoma sta udeležence nagovorila predsednik Državnega sveta Marko Lotrič in predsednik Komisije Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano Branko Tomažič.

Predsednik Državnega sveta **Marko Lotrič** je v nagovoru izpostavil, da Državni svet dosledno opozarja na pomen ohranjanja in razvoja kmetijstva kot temelja za višjo stopnjo prehranske samooskrbe in varnosti ter ohranjeno in obdelano podeželje. Velik del slovenskega ozemlja predstavlja podeželje, kjer tudi kmetijstvo omogoča, da ljudje ostajajo in se ne izseljujejo. To pa zmanjšuje pritisk na urbana območja in s tem zavira še večjo centralizacijo. Posebej je izpostavil vlogo podeželja pri varovanju naravne in kulturne dediščine ter kreptvi narodne zavesti. Opozoril je na omejenost kmetijskih zemljišč in prepogoste spremembe namenske rabe le-teh. Pri tem je izpostavil tudi prodajo zemljišč tujcem, kar vodi k zmanjšanju prehranske varnosti in ogroža narodno identiteto. Slovenija je v zgodovini že izgubila velik del svojega naselitvenega prostora, kar se danes nadaljuje s postopnim razprodajanjem zemljišč. Poudaril je, da so bili kmetje pomemben gradnik samostojne Slovenije v času osamosvajanja. Danes pa so kmetje, ki obdelujejo zemljo in vztrajajo na obmejnih območjih, branik ozemeljske celovitosti. Predlagal je, da pristojne institucije proučijo možnosti za dodatne zakonodajne ukrepe, ki bodo podlaga za učinkovitejšo zaščito kmetijskih in drugih zemljišč, zlasti na obmejnih območjih, ter spodbujanje razvoja slovenskega podeželja.

Predsednik Komisije Državnega sveta za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano **Branko Tomažič** je izpostavil vprašanje, ali smo Slovenci še sposobni in pripravljeni varovati lastno zemljo, zlasti na obmejnih območjih. Po njegovem mnenju se premalo zavedamo pomena državitvornosti, narodne zavesti in domoljubja, kar se med drugim odraža v pomanjkanju učinkovitih ukrepov za zaščito kmetijskih zemljišč pred tujim kapitalom. Poudaril je, da smo v zadnjih desetletjih priča tihi in vztrajni razprodaji slovenskega ozemlja, pri čemer država pogosto ne izkoristi niti obstoječih zakonskih možnosti za zaščito zemljišč strateškega pomena. Izpostavil je zaskrbljujoč primer iz Goriških Brd, kjer Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije (v nadaljevanju: Sklad) – kljub predkupni pravici – zaradi zanemarljive cenovne razlike ni odkupil 16 hektarjev kmetijskih površin ob meji, ki so bile nato prodane tujcu, kar pomeni neposredno zmanjšanje slovenskega ozemlja. Prav takšni primeri kažejo pomanjkanje politične občutljivosti za tovrstna vprašanja. Nadalje je navedel podobne primere iz Sečoveljske doline, Apaškega polja in drugih obmejnih predelov, kjer tuj kapital sistematično odkupuje zemljišča, pri čemer slovenska pravna ureditev ne zagotavlja ustreznega varovalnega mehanizma. S tem v zvezi je izpostavil, da imajo številne države članice EU vzpostavljene učinkovite mehanizme, kot so obvezna dovoljenja, obrambni pasovi in predkupne pravice, ki omogočajo zaščito strateških območij. Zato je predlagal, da bi morali Sklad zakonsko zavezati k obveznemu odkupu strateško pomembnih zemljišč (imeti bi moral dolžnost, ne le možnost). Ob tem bi država morala zagotoviti tudi učinkovit nadzor nad zakonitostjo in transparentnostjo vseh postopkov prometa z zemljišči. Opozoril je, da se pogosto dogaja, da se kupoprodajne cene prikazujejo drugače kot so bile dejansko dogovorjene, kar odvrta potencialne slovenske kupce. Po njegovem mnenju največjo dolgoročno grožnjo za obstoj slovenskega naroda predstavlja razkroj narodne zavesti – izguba občutka pripadnosti ter pripravljenosti prevzeti skupno odgovornost in braniti nacionalne interese. Slovenija potrebuje ponovno krepitev domoljubne vzgoje in zavesti o tem, da je zaščita zemlje neločljivo povezana z ohranjanjem naroda kot zgodovinske in kulturne skupnosti.

III.

Na posvetu so s prispevki sodelovali namestnik generalnega direktorja Geodetske uprave Republike Slovenije Franc Ravnihar (Evidentiranje nepremičnin ter njihove dejanske in namenske rabe v Republiki Sloveniji); direktorica Sklada mag. Irena Tušar (Ena izmed primarnih nalog Sklada kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije je povečevanje lastniškega deleža RS na področju kmetijskih zemljišč v obmejnem pasu); prof. ddr. Igor Grdina iz Fakultete za slovenske in mednarodne študije (Zgodovinska stvarnost kot gradivo za premislek); izr. prof.

dr. Gorazd Bunc, dr. med. (O problemu krčenja slovenskega naselitvenega prostora); prof. dr. Stane Granda iz Zgodovinskega inštituta Milka Kosa (Kmetje – včeraj steber naroda in nikoli več); pisatelj, dramatik, učitelj in scenarist Tone Partljič (Meje mojega jezika so meje mojega sveta); publicist Borut Korun, dr. med. (Slovensko narodno ozemlje še se vedno krči); Marjan Podobnik, nekdanji podpredsednik Vlade Republike Slovenije ter dolgoletni politik in kmet (Narodova prihodnost najbolj ogroža nedržavotvorna politika vseh barv); predsednik Narodnega sveta Koroških Slovencev Nanti Olip in publicist Danijel Navodnik (Birokratska vojna proti Jošku Jorasu).

Namestnik generalnega direktorja Geodetske uprave RS (v nadaljevanju: GURS) **Franc Ravnihar** je pojasnil, da GURS vodi in vzdržuje več temeljnih evidenc s področja nepremičnin, ki predstavljajo ključno podlago za analize, spremljanje stanja in sprejemanje odločitev na različnih področjih javne uprave in urejanje prostora. Podatki iz teh evidenc so javno dostopni in omogočajo izvajanje zemljiške politike v Republiki Sloveniji ter so podlaga za vrsto upravnih in strokovnih postopkov na področjih urejanja prostora, graditve objektov, obrambe in varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami, kmetijstva, gozdarstva, varovanja narave in okolja ter varstva kulturne dediščine.

Predstavil je evidenco katastra nepremičnin, ki je bila vzpostavljena kot integrirana evidenca iz nekdanjih posameznih evidenc (zemljiški kataster, kataster stavb, register nepremičnin). Ta vsebuje podatke o legi, obliki in fizičnih lastnostih zemljiških parcel, stavb ter delov stavb. Evidenca povezuje tudi podatke o lastnikih nepremičnin, ki jih GURS prevzema iz zemljiške knjige kot izvirne evidence. Ob tem je poudaril, da so tudi lastniki nepremičnin – fizične in pravne osebe, vključno z državo in občinami – soodgovorni za popolnost in pravilnost podatkov v evidencah. Izpostavil je razliko med dejansko rabo zemljišč, ki se vodi na podlagi podatkov različnih pristojnih institucij (npr. kmetijska raba, gozdna zemljišča, pozidana in poseljena območja, vodna zemljišča ipd.), ter namensko rabo, ki jo določajo občine v svojih prostorskih aktih. Obstaja pa tudi možnost t. i. dvojne rabe na določenih območjih, kot je primer poplavnih pasov ob rekah, kjer se isto zemljišče lahko hkrati vodi kot vodno in kot kmetijsko, odvisno od pristojnega resorja in metodologije. Dotaknil se je še evidenc, povezanih z množičnim vrednotenjem nepremičnin, ki vključujejo evidenco trga nepremičnin (s podatki o sklenjenih poslih), evidenco posplošenih vrednosti ter evidenco modelov vrednotenja, na podlagi katerih se za posamezne nepremičnine izračunajo posplošene vrednosti. Pojasnil je, da GURS redno spremlja trg nepremičnin in pripravlja poročila o trendih, vrednostih ter obsegu transakcij, tudi po posameznih regijah. Posebej je izpostavil posebnosti kmetijskih zemljišč, kjer gre za delno reguliran trg z zakonsko predvideno predkupno pravico: Pojasnil je, da ta zemljišča predstavljajo približno 5 % skupne vrednosti vseh evidentiranih nepremičnin. Predstavil je tudi analizo prometa s kmetijskimi zemljišči v obmejnem pasu, pri čemer je poudaril, da večino transakcij še vedno predstavljajo prenosi med slovenskimi državljani, nekaj pa jih je tudi z državljani sosednjih držav.

V povezavi z obravnavano tematiko je predstavil tudi evidenco državne meje, ki jo GURS vodi in tehnično vzdržuje. Meje s tremi državami (Avstrijo, Italijo in Madžarsko) so dokončno določene, v naravi označene ter redno vzdrževane. Na teh območjih GURS izvaja naloge vzdrževanja mejnih znamenj, geodetskih točk in vegetacije ob meji. Povsem drugačna pa je situacija na meji s Hrvaško, kjer je meja sicer določena z rzsodbo arbitražnega sodišča, vendar v naravi še ni označena. GURS v zvezi s tem opravlja strokovno-tehnične priprave, kot so rekognosciranje terena, določanje geodetskih točk in priprava podlag za označitev meje v prihodnje. Poleg tega evidentira tudi številna zgodovinska mejna znamenja na območju katastrskih občin ob meji, ki predstavljajo pomemben del kulturne in zgodovinske dediščine prostora.

Direktorica Sklada **mag. Irena Tušar** je izpostavila, da je ena izmed primarnih nalog Sklada povečevanje lastniškega deleža Republike Slovenije na območju kmetijskih zemljišč, zlasti v 10-kilometrskem obmejnem pasu. Na teh območjih si Sklad prizadeva za ohranjanje obdelanosti kmetijskih zemljišč, preprečevanje njihovega zaraščanja ter spodbujanje trajnostne

kmetijske rabe. Sklad si na terenu prizadeva, da se zemljišča v lasti države dejansko tudi obdelujejo, zato aktivno spremlja stanje na terenu, nadzira spoštovanje pogodbenih obveznosti zakupnikov in po potrebi tudi sam posega v prostor – denimo z odpravljanjem zaraščenosti na kmetijskih zemljiščih, kadar zakupniki svoje obveznosti ne izpolnjujejo. Pojasnila je, da trend odkupa kmetijskih zemljišč na obmejnih območjih narašča. V letu 2024 je bilo kar 73 % vseh odkupljenih kmetijskih zemljišč pridobljenih znotraj 10-kilometrskega obmejnega pasu. Takšno usmerjanje sredstev jasno odraža strateško prioriteto države, ki s temi odkupi ne zgolj varuje zemljišča kot omejeno naravno dobrino, temveč tudi preprečuje razprodajo ključnega prostora ob meji, ki ima poleg kmetijskega tudi naravovarstveni, vodovarstveni in nacionalni pomen. Pri tem pa Sklad deluje gospodarno in odgovorno, saj vsako ponudbo presoja individualno, pri čemer mora tehtati razmerje med ceno in vrednostjo zemljišča, njegovim stanjem, lokacijo ter pogoji, ki so z njim morebiti povezani. Sklad zavrača ponudbe, kjer prodajalci postavljajo nerealne pogoje, zemljišča obremenjujejo z dolgoročnimi brezplačnimi služnostmi, podarjenimi dolgoročnimi zakupnimi pogodbami ali drugimi mehanizmi, ki izigravajo zakonodajo in preprečujejo uveljavitev zakonite predkupne pravice države. Sklad razpolaga z javnimi sredstvi in je dolžan ravnati gospodarno. Zato ne sprejema nerealno visokih ponudb, saj bi s tem tudi vplival na dvig tržnih cen kmetijskih zemljišč, kar bi negativno vplivalo tudi na možnosti lokalnih kmetov, da pridobijo zemljišča po dostopnih cenah. Sklad načeloma kmetijskih zemljišč ne prodaja, zlasti ne v 500-metrskem pasu od državne meje, razen izjemoma in praviloma le z namenom zaokroževanja kmetijskih kompleksov, ter večinoma obstoječim zakupnikom, kar omogoča dolgoročno stabilnost in razvoj družinskih kmetij.

Na Skladu bodo tudi v prihodnje odgovorno in v korist slovenskega podeželja, kmetijstva ter širše družbe uresničevali svojo strategijo in vladne strateške dokumente s tega področja. Nadaljevali bodo z aktivnostmi za odkup zemljišč na prednostno določenih območjih, ob stalnem spremljanju trga, stanja zemljišč in razmer v kmetijstvu, z jasnim ciljem povečanja obdelanosti ter spodbujanja pridelave hrane. Na področju odkupov znotraj obmejnega pasu si želijo, da bi država čim prej sprejela sklep z novimi usmeritvami, ki bi nadomestil že štirinajst let star sklep in omogočil bolj jasno ter usklajeno delovanje v prihodnje.

Prof. ddr. Igor Grdina je v svojem prispevku poudaril pomen zgodovinske stvarnosti kot izhodišča za razmislek o sodobnih izzivih, povezanih s prostorom, lastništvom zemlje, prehransko varnostjo in državitvornostjo. Zgodovina je po njegovem mnenju orientacijska veda, ki omogoča razumevanje dejavnikov, ki so oblikovali družbene vzorce in mentaliteto prebivalstva – še posebej v odnosu do zemlje.

Do sredine 19. stoletja je zemlja tako za kmečki kot plemiški sloj pomenila temelj blaginje in edini vir varnosti. Industrializacija je prinesla spremembo, ki se jim številni nosilci starega reda, zlasti fevdalci, niso uspeli prilagoditi. Na Slovenskem je z uveljavljanjem modernih idej prevladalo prepričanje, da je treba ves kapital usmeriti v industrijo, medtem ko so bili zagovorniki pomena kmetijstva redki. Izpostavil je Josipa Njelta, ki je leta 1914 v goriški reviji Veda poudarjal pomen kmetijstva tudi v modernih razmerah. Pomen lokalne prehranske preskrbe se je namreč pokazal v prvi svetovni vojni, ko so se prebivalci mestnih središč, kot je Trst – in podobno tudi Dunaj – zaradi pomanjkanja množično umikali na podeželje, če so mogli. Posebej je opozoril na vpliv politike in kolonialnih strategij na demografsko in prostorsko sliko slovenskega ozemlja. Kot primer je navedel nemško kolonizacijsko ustanovo, ki je z odkupom slovenskih zemljišč na Koroškem in v okolici Šentilja sistematično uresničevala idejo o »nemškem prostoru od Baltika do Jadrana«. Vendar se t. i. "nemški most" zaradi prve svetovne vojne ni uresničil.

S pogledom na prehransko varnost je izpostavil paradoksalno, a pomenljivo interpretacijo, da naj bi prašič – kot neposredni prehranski konkurent človeku – botroval porazu centralnih sil v prvi svetovni vojni. Pomanjkanje hrane je notranje destabiliziralo družbo, medtem ko so države, kjer ni bilo prehranske konkurence (npr. z rejo ovc - Anglija), lažje vzdrževale oskrbo. To je po njegovem dokaz, da je prehranska suverenost strateško in politično vprašanje, ki presega ekonomijo.

Dotaknil se je tudi druge svetovne vojne in njenega zaledja ter izpostavil, da je slovensko partizansko gibanje lahko uspešno delovalo prav zato, ker je imelo trdno logistično oporo v številčnem kmečkem prebivalstvu – danes s tako zmanjšanim deležem tega sloja takšna oblika odpora ne bi bila več mogoča. Poudaril je, da so nekatere strateške vrednote, kot sta zemlja in jezik, če enkrat izginejo, izgubljene za vedno.

V nadaljevanju je orisal posledice povojnih agrarnih reform v Jugoslaviji, ki so sistematično spodkopavale kmetijstvo kot osnovo prehranske samozadostnosti. Leta 1945 je bila s prvo nacionalizacijo posest omejena na 30 ha, leta 1953 pa na 10 ha obdelovalne zemlje – s tem je bila tržna kmečka proizvodnja praktično izrinjena iz gospodarskega sistema. Leta 1954 je Jugoslaviji grozila huda lakota zaradi kombinacije suše, agrarne politike in slabega pridelka – doma je bilo pridelanih le 1,6 milijona ton žita namesto običajnih 2,4 milijona ton. Humanitarna pomoč ZDA, ki je sledila geopolitičnim interesom Zahoda po zbližanju z Jugoslavijo po letu 1948, je bila ključna pri preprečitvi prehranske katastrofe. V tem kontekstu je izpostavil govor Josipa Broza Tita z največjega zabeleženega množičnega shoda Slovencev, ki je potekal 19. septembra 1954 v Ostrožnem, na katerem se je zbralo med 350.000 in 400.000 ljudi. Tito je v govoru opozoril na razsipnost s kruhom in neustrezno strukturo prehrane v Jugoslaviji in primerjavi z državami z višjim standardom. Po tem dogodku so se žemlje zmanjšale in ljudje so jih v spomin na dogodek poimenovali »ostrožnice«.

Po njegovem mnenju so vprašanja zemlje, prehranske varnosti, politične suverenosti in kulturne mentalitete izjemnega strateškega pomena. Reševanje teh vprašanj zahteva dolgoročno in usklajeno delovanje politike, družbe in strokovnih institucij.

Izr. prof. dr. Gorazd Bunc je v imenu civilnodružbenega gibanja varuhov slovenske meje izpostavil dolgotrajen zgodovinski proces krčenja slovenskega naselitvenega prostora ter posledice, ki jih ta proces prinaša za narodno identiteto in suverenost. Poudaril je, da je slovenski narod v zadnjih 1200 letih izgubil velik del prvotnega ozemlja, na katerem je živel. Danes naseljuje le še približno desetino nekdanjega naselitvenega prostora. Vzroke za to vidi predvsem v zgodovinski podjarmljenosti slovenskega naroda, ki ni razpolagal z lastnim plemstvom, kar je omogočilo različne procese germanizacije, romanizacije, madžarizacije in hrvatizacije na vseh mejah slovenskega etničnega prostora. Navedbe o nekoč precej širši slovenski prisotnosti - od Vzhodnih Alp, Furlanije, Slavonije in Panonske nižine do obronkov današnje Budimpešte - je podkrepil s številnimi zgodovinskimi primeri in strokovno literaturo. Na teh območjih je potekalo sistematično potujčevanje, ki je bilo še posebej intenzivno zaradi izgube karantanske samostojnosti v 9. stoletju dalje, ko so nemški fevdalci postopoma prevzemali oblast. Bitka na Lurnskem polju (cerkev sv. Magdalene) leta 772 pomeni začetek germanizacije, nato poboj upornih Slovencev na Ajdovskem Gradcu v Bohinju, o čemer priča pesnitev Krst pri Savici Franceta Prešerna, in zatrtje upora 823, ko je v celoti prenehala karantanska oz. slovenska državna samostojnost - slovensko plemstvo so nadomestili nemški grofje, nastopilo je dolgo obdobje podjarmljenja in krčenja slovenskega naselitvenega prostora. Kritičen je bil do dejstva, da so ti podatki iz šolskih učbenikov popolnoma izpuščeni.

Poudaril je, da se zgodovinski trend izgubljanja slovenskega ozemlja nadaljuje tudi danes, predvsem v obliki nenadzorovanih nakupov nepremičnin s strani tujcev. Izpostavil je zaskrbljujočo statistiko, po katerih je v 500-metrskem pasu ob meji z Avstrijo kar 22 % zemljišč že v lasti tujcev, v Pomurju še več, ob tem pa naša država sploh ne vodi ustrezne evidence o teh nakupih. Nakupi tujcev ob naših mejah se nenadzorovano in neevidentirano nadaljujejo, kar ogroža prehransko suverenost, nacionalno varnost in dolgoročno obstoj slovenskega naroda. Posebej kritičen je bil do brezbriznosti državne politike, ki ne kaže pripravljenosti za zaščito obmejnega prostora, niti z zagotovitvijo zadostnih sredstev za odkup zemljišč prek Sklada - zgolj 1 milijon evrov po njegovem mnenju ne zadostuje za učinkovito ukrepanje.

Izpostavil je tudi problematiko slovenskih narodnih manjšin, ko so Slovenci prepuščeni asimilacijskim pritiskom večinskih narodov – Avstrijcev, Italijanov, Madžarov in Hrvatov. Kritičen je do odnosa države glede zaščite narodnega interesa na področju manjšinske politike.

Slovenski jezik v Avstriji se vztrajno krči, saj se število pripadnikov slovenske manjšine zmanjšuje. Žal tudi samostojna Slovenija, vstop v EU ter druge integracije niso ustavile razkroja slovenskega narodnega prostora. Tudi najbolj aktivne organizacije in društva naših zamejcev ne morejo zaustaviti krčenja meja naše poselitve brez zadostne in močne politične ter materialne podpore matične države

Velik problem predstavlja predvsem šibka slovenska narodna zavest. Ob tem je poudaril, da Slovenci nismo v enakem položaju kot druge manjšine, saj pri nas izguba jezika skoraj vedno pomeni tudi izgubo narodne pripadnosti. Pozval je k krepitvi slovenske narodne zavesti, zlasti preko šolstva in zgodovinopisja, ki mora prenehati z nenaklonjenim in samozanikovalnim prikazovanjem izvora slovenskega naroda. Kritičen je bil do same terminologije »alpskih Slovanov«, ki zanemarija izvorno lastno poimenovanje Sloveni. Zavzema se za revizijo zgodovinske naracije, ki bi Slovincem vrnila samozavest in občutek zgodovinske kontinuitete. Ob tem je kritično opozoril na sodobne poskuse relativiziranja pomena Karantanije za slovensko državnost.

Prof. dr. Stane Granda je v svojem prispevku z naslovom »Kmetje – včeraj steber naroda in nikoli več« opozoril na globlji strukturni problem slovenskega kmetijstva, ki se še posebej izrazito kaže na obmejnih območjih. Po njegovem mnenju gre za posledico dolgotrajne odsotnosti klasične agrarne politike, ki sega še v čas ustanovitve Jugoslavije. Kot zadnjega državnika, ki je sistematično in celovito reševal položaj kmeta, je izpostavil Janeza Evangelista Kreka. Kasneje je bil kmet ne le prezrt, temveč tudi načrtno razvrednoten – tako v družbenem kot duhovnem smislu. Kmet je bil največja žrtev jugoslovanske državne ureditve. Ob tem je citiral Edvarda Kardelja, ki je izjavil, da je traktor »stojnica v srce komunizma«.

Po osamosvojitvi se je, kljub osamljenim prizadevanjem Ivana Omana, stanje še poslabšalo. Slovensko kmetijstvo je v zatonu, število kmetov se je drastično zmanjšalo. Osamosvojitve je bila po njegovem sicer »krasna stvar«, a brez pravega ekonomskega koncepta. Posledično je podeželje začelo stagnirati, lokalna prehranska oskrba je ohromela – kruha in mleka v vasi skoraj ni več mogoče dobiti, izjema je le meso.

Opozoril je na razprodajo kmetijskih zemljišč tujcem, kar se dogaja brez ustreznega državnega nadzora ali strateškega interesa. Ob tem je opozoril na primera vinograda v Kungoti in širitve posesti pravoslavnega samostana nad Klevevžem. Kritičen je bil tudi do pomanjkanja državne strategije za odkup zemljišč na etnično in geostrateško občutljivih območjih, na primer hrvaških enklav v Beli krajini. Po njegovem bi morala država tovrstna zemljišča postopoma odkupovati in tako krepiti svojo suverenost, ne pa dopuščati njihovo razprodajo. Kritičen je bil tudi do aktualnih trendov postavljanja fotovoltaičnih elektrarn na kmetijska zemljišča - travnike in pašnike, saj to pomeni uničevanje že tako skromnega kmetijskega prostora. Prav tako je bil kritičen do agrarno-industrijskih obratov, ki so rentabilni le zaradi subvencij, medtem ko sistem malega kmeta ignorira ali celo izriva.

Kmetijstvo je po njegovem mnenju treba ponovno povezati s širšim narodnim in gospodarskim interesom. Poudaril je, da potrebujemo resno, premišljeno in dolgoročno vzdržno kmetijsko politiko, ki bo temeljila na podpori malemu kmetu. Ta mora imeti dostop do zemlje, možnosti za rentabilno nišno kmetovanje in podporo za stabilno delovanje na trgu. Potrebna je resna politična volja, da se mali kmet znova postavi v središče prehranske varnosti, kulturne identitete in skrbno urejenega prostora.

Pisatelj, dramatik, nekdanji politik **Tone Partljič** je v prispevku z naslovom »Meje mojega jezika so meje mojega sveta« poudaril ključno vlogo jezika pri ohranjanju narodne identitete in kulturne samobitnosti Slovencev. Menil je, da je materin jezik tisti temeljni element, ki nas ohranja kot narod – še zlasti takrat, ko odpovejo državne institucije. Ob tem se je vprašal, kdo bo še pel slovenske pesmi, ko po hribih ne bo več Slovencev. Opozoril je na nevarnost izseljevanja in praznjenja obmejnih območij, kar ima lahko dolgoročne posledice za ohranjanje slovenskega kulturnega prostora. Pri tem je spomnil na novelo Prežihovega Voranca o izgubi slovenske

zemlje na Koroškem okoli Vrbskega jezera med obema vojnama, ki so jo pokupili premožnejši tujci. Skrbi ga, da se podobno dogaja tudi danes – zemljišča se prodajajo tujcem, ki razpolagajo z več finančnimi sredstvi, država pa pri tem ne vzpostavlja učinkovitih zaščitnih mehanizmov, kar ogroža obstoj slovenskega prostora, jezika in narodne identitete.

Kritičen je bil tudi glede uporabe slovenskega jezika v visokem šolstvu in javnem prostoru nasploh, vse pogostejši so tujejezični napisi in reklamna sporočila, žal tudi mladi v medsebojni komunikaciji pogosto uporabljajo angleščino. Menil je, da narod brez jezika in zemlje izgublja svojo prihodnost. Ohranitev jezika, podeželja in obmejnih območij nas ne povezuje le s preteklostjo, temveč je ključni temelj za obstoj naroda v prihodnosti.

Borut Korun je predstavil kritično refleksijo o posledicah vstopa Slovenije v Evropsko unijo, zlasti z vidika ohranjanja slovenskega ozemlja in vloge kmetijstva. Poudaril je, da je bil eden izmed ustanoviteljev Gibanja 23. december, poimenovanega po dnevu plebiscitarne odločitve za samostojno državo, katerega vrednote so danes po njegovem mnenju razvrednotene.

Izpostavil je, da je vstop Slovenije v EU sicer prinesel nekatere koristi, vendar je za majhne narode nevaren predvsem zaradi odprave meja in prostega pretoka kapitala, kar pogosto vodi v širjenje vpliva močnejših držav na račun šibkejših. Meja po njegovem mnenju ostaja temelj varovanja narodnega ozemlja. Slovenska zgodovina zadnjih stoletij je predvsem zgodba o postopni izgubi narodnega prostora – proces, ki se nadaljuje še danes. Posebej je opozoril na izbris 68. člena iz Ustave Republike Slovenije, ki je tujcem prepovedoval nakup slovenskih zemljišč in nepremičnin. Ta ustavna zaščita je bila ob vstopu v EU po njegovem mnenju odstranjena pod pritiskom sosednjih držav, predvsem Italije, ob soglasju vseh slovenskih političnih strank. Na ta način je bilo omogočeno, da tujci iz držav članic EU - predvsem sosednjih Avstrije, Madžarske in Italije - množično kupujejo zemljišča ob slovenski meji, kar pomeni nadaljnje krčenje slovenskega narodnega ozemlja. Pojasnil je, da so člani Gibanja 23. december, ki so predstavljali evroskeptike, temu izbrisu odločno nasprotovali in kar sedemkrat zahtevali razpis referendumu, ki bi ljudem omogočil odločanje o tako pomembni zadevi, vendar so bili njihovi predlogi zavrnjeni. Eno od teh referendumskih pobud je pripravil celo France Bučar – oče slovenske ustave, eno pa eden od ustavnih sodnikov. Danes se, po njegovem mnenju, njihove takratne bojzani potrjujejo, saj Slovenija izgublja nadzor nad svojim ozemljem, zlasti v obmejnih območjih, kjer tujci odkupujejo zemljišča v velikem obsegu. Posebej zaskrbljujoči so podatki o lastništvu zemljišč ob državnih mejah. V 500-metrskem pasu ob meji z Avstrijo je kar 22 % zemljišč v lasti tujcev, ob meji z Madžarsko 25 %, ob meji z Italijo pa 6 %. Najbolj izstopa stanje na madžarski meji – z državo, ki nas v gospodarskem razvoju še ni dosegla in je bila dolga desetletja zaradi pripadnosti sovjetskemu bloku v izrazito slabšem položaju kot Slovenija. Za tako stanje je po njegovi oceni kriva predvsem naša država, kar se odraža v širši družbi in prevladujoči mentaliteti, ki ne prepozna in ne ceni pomena kmetijstva in nacionalnega prostora.

Marjan Podobnik je v prispevku »Narodovo prihodnost najbolj ogroža nedržavotvorna politika vseh barv« izpostavil, da slovenska politika – tako leva kot desna – nosi odgovornost za stanje, ki je po njegovem mnenju skrajno zaskrbljujoče, saj je prihodnost slovenskega naroda resno ogrožena zaradi splošno nedržavotvornega delovanja političnih elit.

Kot dolgoletni poznavalec obmejnih vprašanj in nekdanji predsednik Slovenske narodne zveze (SNZ) pri Slovenski ljudski stranki je ostro kritiziral ravnanja vseh slovenskih političnih vodstev pri urejanju odprtih mejnih vprašanj s Hrvaško, ki po njegovem mnenju »meji na narodno izdajo«. Izpostavil je, da slovenska stran v arbitražnem postopku ni uporabila že obstoječe dokumentacije in tudi ni podala lastnega predloga meje, s čimer je dopustila enostransko uveljavljanje hrvaških interesov. Opozoril je tudi na zadevo Joška Jorasa in na primer, ko je bilo kar 113 hektarov slovenskega ozemlja administrativno izbranih iz zemljiških knjig na Hrvaškem – ob popolni odsotnosti slovenskega odziva.

Poleg državotvorne pasivnosti je izpostavil še neustrezen odnos države do kmetijstva. Slovenija je kljub visoki gozdnatosti med državami EU z najmanj njiv na prebivalca, a namesto da bi ta potencial varovala, kmetijska zemljišča sistematično izgublja – tako zaradi pozidav (npr. primer Magna) kot tudi zaradi administrativnih ovir, ki preprečujejo ponovno vzpostavitev kmetijske rabe na zaraščenih površinah. Kmetom birokratski postopki onemogočajo, da bi odstranili grmovje ali drevje z nekdanjih travnikov in jih znova vključili v kmetijsko rabo, kar je po njegovih besedah v očitnem nasprotju z javno zaskrbljenostjo zaradi zmanjševanja kmetijskih površin. Ob tem poudarja, da kmetijskih zemljišč torej ne izgubljamole s prekomerno pozidavo, temveč se jim država tudi načrtno odreka.

Opozoril je tudi na pomanjkanje systemske podpore lokalni pridelavi hrane. Poudaril je, da bi bila s politično voljo mogoča ureditev, po kateri bi javni zavodi v večji meri kupovali hrano pri domačih proizvajalcih. Ocenil je, da bi bilo mogoče večino od približno 300 milijonov evrov, kolikor Slovenija letno porabi za prehrano v javnih ustanovah, preusmeriti v odkup slovenske lokalno pridelane hrane. S tem bi tudi več sto kmetij na obmejnih območjih s pogodbeno pridelavo imelo zagotovljen obstoj in razvoj, območje pa bi ostalo poseljeno in obdelano. Po njegovem mnenju ni vse še izgubljeno, vendar bo morala politika temeljito spremeniti pristop in prevzeti odgovornost za systemske spremembe, ki bodo slovenskemu kmetu omogočile dostojanstveno delo, podeželju dolgoročno vzdržnost, državi pa zagotovile učinkovito zaščito kmetijskih zemljišč in nacionalnega ozemlja.

Predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev **Nanti Olip** je poudaril, da je varstvo kmetijskih zemljišč in naselitvene strukture strateškega pomena tudi v zamejstvu. Izpostavil je pomen taksativnega naštevanja avtohtonih slovenskih krajevnih imen na avstrijskem Koroškem, ob upoštevanju bridkih izkušenj z njihovim izginjanjem. V občini Sele so zato izdali krajevno karto z zapisanimi krajevnimi in ledinskimi imeni - po tem vzoru je takšna karta zdaj v uporabi že v devetih občinah na Koroškem, uvrščena pa je tudi na Unescov seznam nesnovne kulturne dediščine.

Opozoril je na neizpolnjevanje 7. člena Avstrijske državne pogodbe (podpisana 15. maja 1955), ki Republiki Avstriji nalaga obveznosti do slovenske narodne skupnosti – zlasti glede topografije, poimenovanja v javnosti, ter pravice do uporabe slovenskega jezika na uradih, sodiščih in v upravi. Kritično je izpostavil, da neizpolnjevanje teh določil povzroča prisilno asimilacijo, spreminjanje jezikovne podobe po vaseh in regiji, izseljevanje dobro izobraženih ljudi, ki bi lahko ostali doma ali v bližnji okolici, ter pospešuje negativni demografski razvoj krajev in posledično slabitev narodne skupnosti.

V nadaljevanju se je navezal na temo posveta in predstavil razmere v svoji domači občini Sele – majhni gorski vasici v osrčju Karavank, veliki 7.500 hektarjev. Poudaril je, da je bila do pred kratkim približno dve tretjini zemljišč v posesti veleposestnikov, medtem ko so domači kmetje imeli na teh zemljiščih služnostne (servitutne) pravice. V zadnjih desetletjih pa je prišlo do množičnega odkupa gozdov in kmetij s strani novodobnih milijonarjev, ki zemljišča kupujejo kot investicijo v les, pitno vodo ali lovišča. Takšni nakupi vodijo v spremembo rabe prostora, izginjanje domače živinoreje, goloseke, erozijo tal, izgubo delovnih mest in razpad skupnih občinskih lovišč, kar vpliva tudi na slovensko narodno skupnost – okolje, ki je bilo prej slovensko govoreče, postaja nemško govoreče.

Poudaril je, da si prizadevajo za ustvarjanje življenjskega prostora, ki omogoča preživetje, ohranjanje identitete, spoštovanje do dela domačinov ter samozadostnost. Kot pobudnik skupnih projektov v Selah je navedel primere dobrih praks: ustanovitev klavnice, vzpostavitev vodne zadruga in izdajo krajevne karte z ledinskimi imeni. Vodilo njihovega delovanja je jasno: »Nočemo biti gostje v domačem kraju, temveč gospodarji na lastni zemlji, ponosni na svoj izvor, identiteto in na slovenski jezik, ki ga posredujemo naprej.« Poudaril je, da odgovornost za nacionalno varnost in narodno prihodnost nosimo vsi – od slehernega posameznika do državnih organov in politike. Posebej je izpostavil pomen strateških naložb v varstvo kmetijskih zemljišč in naselitvene strukture tudi v zamejstvu ter se zahvalil Republiki Sloveniji za pomoč pri

ohranjanju slovenskega jezika, ob tem pa predstavil primer financiranja Kulturnega doma v Pliberku kot strateške naložbe za obstoj koroških Slovencev.

Publicist **Danijel Navodnik** je v svojem prispevku obravnaval pravno in politično kompleksnost vprašanja veljavnosti arbitražne odločbe o meji med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško, s posebnim poudarkom na primeru Joška Jorasa. Izpostavil je, da Joras vztrajno opozarja na vprašanje, ali Slovenija ravna kot pravna država – zlasti v primerih, ko oblasti opuščajo dolžnosti, ki jim jih nalagata ustava in zakonodaja. Izpostavil je problematiko 113 hektarjev velikega območja t. i. dvojnega katastra pri Sečovljah (KO Sečovlje in KO Kaštel), kjer prihaja do paralelnih vpisov zemljišč v zemljiške knjige obeh držav – Slovenije in Hrvaške. Hrvaška stran je namreč na podlagi sklepa Občinskega sodišča v Bujah ter z uporabo slovenskih zemljiškoknjižnih izpiskov izvedla vpis lastninske pravice v svoj kataster (KO Kaštel), kar po njegovem mnenju nima pravne podlage v mednarodnem pravu. Ob tem je poudaril, da Hrvaška načeloma zavrača arbitražno odločbo, hkrati pa jo selektivno uporablja v praksi. Slovenija pa se obnaša, kot da odločba velja tako na načelni kot na vsakdanji operativni ravni, pri čemer v določenih primerih celo presega njene določbe. Na slovenski strani se zdi, da je odločba postala predvsem predmet vsakodnevnih, z vidika državne suverenosti drugotnih vprašanj, brez ustrezne obravnave njenih širših pravnih in političnih posledic. Ob tem je opozoril, da dokler odločba ni v celoti uveljavljena, ni dopustno sprejemati odločitev, ki prizadenejo državljane, ki se znajdejo v podobnem položaju kot Joras. Poudaril je, da iz 770. točke arbitražne odločbe izhaja, da se ta nanaša zgolj na razmejitve, medtem ko gospodarska vprašanja ostajajo odprta, saj jih odločba sama po sebi ne ureja. Opozoril je, da arbitražno določena meja lahko v praksi pomeni nevšečnosti za državljane.

Predstavil je sodni spor glede prisilne izselitve Jorasa kot zakupnika kmetijskih zemljišč v lasti Republike Slovenije, s katerimi upravlja Sklad. Joras ta zemljišča uporablja na podlagi veljavne zakupne pogodbe, sklenjene do leta 2047 (gre za tri parcele). Hrvaške oblasti so to pogodbo enostransko razglasile za neveljavno ter v svojo zemljiško knjigo vpisale zaznambo prepovedi odtujitve. Istočasno je Sklad začel vračati že plačano zakupnino Jorasu. Kljub temu Joras poskuša pravico uveljaviti s tožbo zaradi motenja posesti, s sklicevanjem na veljavno zakupno pogodbo, na podlagi katere še vedno plačuje zakupnino. Zadeva je, po izčrpanju vseh instanc, trenutno v presoji na Ustavnem sodišču Republike Slovenije. V primeru negativne odločbe obstaja možnost pritožbe na Evropsko sodišče za človekove pravice. Ključno vprašanje, ki ostaja, je, ali je arbitražna odločba v celoti uveljavljena, torej ali učinkuje obojestransko. Ker za obravnavane nepremičnine očitno ni jasno, kateri jurisdikciji pripadajo, ni mogoče govoriti o izključni pristojnosti sodišča ene države zgolj na podlagi zemljiškoknjižnih izpiskov. Ta primer pomeni poseg v lastninsko pravico Republike Slovenije in v veljavnost zakupne pogodbe, ki velja do leta 2047. Ob tem tudi ne gre spregledati, da arbitražna odločba gospodarskih razmerij ne ureja celovito, zaradi nespremenjenega pravnega stanja v zemljiških knjigah tudi ni mogoče utemeljeno govoriti o izključni pristojnosti ene od držav. Obstaja nevarnost precedenčnega primera, če bi Hrvaška vzpostavila nesporno jurisdikcijo nad obravnavanim območjem, kar bi lahko odprlo pot za spremembo namembnosti zemljišč po prisilni izselitvi.

Sklepno je podal predloge za nadaljnje ravnanje: 1. Razglasitev moratorija glede uveljavljanja arbitražne odločbe. 2. Ustavno sodišče Republike Slovenije naj razišči v korist pritožnika. 3. Sklad naj ponovno začne sprejemati plačila zakupnin. 4. Pravosodni organi naj preprečijo nadaljnje poglobljanje spora. 5. Gradivo o tovrstnih mejnih primerih je treba sistematično zbrati, digitalizirati ter uporabiti za študijske in politične namene. Ob tem je poudaril, da Slovenija še ni razvila učinkovite pravne in diplomatske doktrine za obravnavo tovrstnih zapletenih vprašanj v odnosu do Hrvaške.

Odvetnik **mag. Rudi Vouk** je v pisnem prispevku »Kako ščititi slovenski interes ob slovenski meji?« izpostavil, da v času tržnega gospodarstva lastnina iz slovenskih v tuje roke prehaja zakonito. Prepovedi niso možne, lahko pa bi Republika Slovenija aktivno pristopila k reševanju te problematike. Če Slovenija želi v obmejnem območju uveljavljati slovenske interese, je potrebna načelna strategija. Predlagal je ustanovitev posebnega sklada, ki bi slovensko

govorečim posameznikom, ki bi izkazali interes za nakup nepremičnine v obmejnem območju, ponujal ugodne kredite.

Podžupan Občine Bistrica nad Pliberkom in pravnik v koroškem deželnem zboru **mag. Vladimir Smrtnik** je pojasnil, da raziskave uporabe slovenskega jezika kažejo, da se je število pripadnikov slovenske narodne skupnosti v 20. stoletju zmanjšalo s približno 75.000 na 15.000. Izsledki raziskav prav tako kažejo tendenco izseljevanja slovensko govorečih iz domačih vasi v centre večjih mest, o čemer pričajo podatki, da je v vaseh, v katerih je bil delež slovenskega prebivalstva leta 2001 večji od 30 %, prišlo do 6 % upada prebivalstva, medtem ko v vaseh z zgolj 15 % deležem slovenskega prebivalstva do zmanjšanja števila prebivalcev ni prišlo. Opozoril je, da slovenske vasi počasi izginjajo. Sklenil je, da lahko politika ublaži te trende s krepitvijo obmejnega prostora in posodobitvijo infrastrukture ter s podporo projektom EU, ki služijo krepitvi življenjskega prostora narodne skupnosti v obmejnih občinah na obeh straneh meje.

IV.

V razpravi so mnenja, predloge, opozorila in odgovore podali Rudi Merljak; novinar Marko Radmilovič; Ivan Bolfek iz Domorodne skupnosti, Franc Ravnihar z GURS; Primož Hainz; Marjan Podobnik; Tone Partlič; Joško Joras; generalna direktorica Sklada mag. Irena Tušar; odvetnik Igor Banič; Branko Tomažič; prof. dr. Stane Granda in Franc Pukšič.

Rudi Merljak je dal pobudo, da se na Ustavno sodišče Republike Slovenije pošlje poziv, da pristopi k reševanju zadeve pod številko Up-1641/23-3, ki jo je ustavni pritožnik Joško Joras vložil že 5. 12. 2023. Pritožba se nanaša na grobo kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin, do katere je prišlo ob brutalni prisilni odtujitvi premičnin in nepremičnin na zemljiščih, ki jih pritožnik dolgoročno najema od Sklada in za katere redno plačuje najemnino. Ker so bila izčrpana vsa pravna sredstva na rednih sodnih instancah, se je pritožnik obrnila na Ustavno sodišče Republike Slovenije, ki pa do danes še ni pristopilo k reševanju zadeve.

Publicist **Marko Radmilovič**, čigar kolumna v časopisu Večer je med drugim spodbudila ta posvet, je pojasnil, da je počaščen nad odzivom nad njegov zapis, obenem pa se zaveda tudi osebne odgovornosti, ki jo tak odziv prinaša. Čeprav se ima za svobodomiselnega in liberalnega človeka, se kot vaščan Svečine sooča z »nekakšnim strahom pred tujci«. Omenil je, da je prav v teh dneh v vasi na prodaj kmetija z devetimi hektarji zemlje po ceni 320.000 evrov, kar po njegovem simbolizira pritisk, s katerim se soočajo podeželski kraji ob meji. Opozoril je, da statistični podatki o tujih nakupih zemljišč niso dramatični, a da je občutek med domačini drugačen – zlasti v vaseh, kot je Svečina, kjer je po njegovem mnenju skoraj vse že razprodano. Pojasnil je, da v Svečini že živita dve avstrijski družini z otroki, ki jih vsakodnevno vozijo v šolo čez mejo. Ob tem je izpostavil medgeneracijski vidik in opozoril, da bodo ti otroci morda nekoč povsem legitimno vprašali, zakaj se ne morejo šolati v Svečini, kar ni več vprašanje ideologije, temveč zdravega razuma ali narodne zavesti. Menil je, da glavni problem niso kupci, temveč prodajalci, ki iz ekonomskih razlogov prodajajo svoje vinograde in zemljo, pogosto za vrednost enega avtomobila. Kritično se je opredelil do ideje, da bi bilo mogoče problem reševati zgolj z nacionalnimi ali domoljubnimi vrednotami – te zahtevajo čas, razumne ljudi in veliko sredstev; zakonodaja tega ne more nadomestiti. Ob tem je opozoril, da Avstrijci že desetletja sistematično vlagajo v krepitev obmejnih območij – gospodarsko, politično, infrastrukturno in kulturno. V nasprotju s tem se v slovenskih vaseh ukinja podružnične šole, bankomate, v vaseh ni dostopa do sodobnega interneta ali policijske prisotnosti. Po njegovem mnenju bi lahko le celovita ureditev lokalne infrastrukture prispevala k temu, da bi prodajalci v teh krajih ponovno prepoznali prihodnost in bi zemljišča ostala v slovenskih rokah. Izpostavil je tudi sentimentalno vrednost vinogradov, ki presega njihovo ekonomsko vrednost. Opozoril je, da vinograd ni enak koruzi – vinograd prinaša vino in s tem identiteto, čustveno navezanost in krajinsko dediščino. Ko vinograd preide v tuje roke, se ta občutek izgubi, in prav zato se zavzema, da bi se vsaj nekaj premaknilo že na podlagi tega posveta.

Predstavnik Domorodne skupnosti **Ivan Bolfek** je izpostavil problematiko prodaje zemljišč tujcem v obmejnih območjih. Poudaril je, da veljavne omejitve glede nakupa kmetijskih in stavbnih zemljišč niso več učinkovite, saj se v praksi pogosto prodajajo tujcem. Po njegovem mnenju je treba zaščititi slovensko zemljo, jezik in kulturo.

Predstavnik GURS **Franc Ravnihar** je pojasnil, da so podatki o lastništvu kmetijskih zemljišč na območju 500-kilometrskega obmejnega pasu z Avstrijo pokazali, da je 22 odstotkov vseh površin v lasti tujcev, od tega je 11 odstotkov lastnikov tujcev fizičnih oseb. Poudaril je, da se ti podatki nanašajo izključno na kmetijska zemljišča in ne zajemajo stavbnih zemljišč. Ob tem je pojasnil, da so podatki omejeni na fizične osebe, saj je zaradi zahtevnosti pridobivanja podatkov težko zajeti lastništvo nepremičnin v lasti tujih podjetij, je pa teh zagotovo manj.

Primož Hainz, nekdanji sekretar Državnega sveta in podpredsednik Državnega zbora, je potrdil pomen ohranjanja slovenstva, zlasti na obmejnih območjih, kjer se ta identiteta najbolj utrjuje. Izpostavil pa je zgodovinski vidik meje pri Savudriji ter opozoril, da je postavitve policijskega kontejnerja na mejnem prehodu Dragonja v času prve slovenske vlade, namesto na višji lokaciji pri kamnolomu, praktično pomenila izgubo južne obale Savudrije za Slovenijo, ne glede na kasnejše razsodbe arbitražnega sodišča. Po njegovem mnenju je imela ta odločitev dolgotrajne posledice za slovenske teritorialne interese v tem območju.

Marjan Podobnik je ocenil, da je bila postavitve policijskega kontejnerja na mejnem prehodu Dragonja katastrofalna in neopravičljiva odločitev, ki pa ne more služiti kot opravičilo za kasnejše ravnanje politikov, ki so jo skušali zrelativizirati z različnimi političnimi argumenti. Poudaril je, da so se napake v upravljanju vprašanja meje nadaljevale tudi v naslednjih vladah, pri čemer pa zadeva še ni rešena. Pozval je, naj kandidati na parlamentarnih volitvah jasno opredelijo svoja stališča glede pravičnega zaključka mejnih sporov, zaščite ozemeljskih interesov in reševanja specifičnih primerov (kot je npr. primer Jorasa). Menil je, da je učinkovita zaščita slovenskih interesov v veliki meri odvisna od politične volje Državnega zbora in Vlade Republike Slovenije.

Tone Partlič je izpostavil, da je kot poslanec večkrat postavil poslanska vprašanja takratnemu notranjemu ministru glede postavitve policijskega kontejnerja na mejnem prehodu Dragonja. Takratni notranji minister Igor Bavčar je v svojih dogovorih pojasnjeval, da gre za skrajno začasno rešitev in da bo kontejner premaknjen, kar pa se ni zgodilo. Zato se poraja vprašanje, ali je šlo za zavajanje poslancev - zakonodajnega telesa.

* * *

Udeleženci posveta so izpostavili konkretna vprašanja glede določitve meje z Republiko Hrvaško na podlagi arbitražnega sporazuma in primera Joška Jorasa, na katere sta skušala odgovoriti predstavnika GURS in Sklada.

Joško Joras je v razpravi na predstavnika GURS in Sklada naslovil dve vprašanji. Najprej ga je zanimalo, ali je kmetijsko zemljišče na levi strani reke Dragonje, ki je predmet zakupne pogodbe med njim in Skladom, še vedno v lasti Republike Slovenije. V primeru pritrdilnega odgovora ga je v nadaljevanju zanimalo, zakaj Sklad ni ustrezno ukrepal, čeprav je bil že od leta 2007 redno obveščen, da Republika Hrvaška prodaja zemljišče, ki je v lasti Republike Slovenije. Prav tako je izpostavil, da mu Sklad že več let vrača nakazila za zakup, sklenjen na podlagi veljavne pogodbe. Sam je Sklad ves čas seznanjal z vsemi postopki in težavami v zvezi s zakupljenimi zemljišči, vendar do danes ni zaznal nobene konkretne aktivnosti s strani pristojnih organov.

Predstavnik GURS je pojasnil, da GURS vodi kataster nepremičnin, vendar ni pristojen za podatke o lastništvu, ki so v pristojnosti zemljiške knjige, in jih GURS zgolj povzema iz zemljiške knjige. **Predstavnica Sklada** je pojasnila, da Sklad lahko sklepa zakupne pogodbe in zaračunava zakupnino samo za zemljišča, vpisana v zemljiški knjigi Republike Slovenije, pri

čemer nima pristojnosti za urejanje načina vpisa teh zemljišč. V primeru Joška Jorasa je pojasnila, da Sklad vrača plačila zakupnine, ker meni, da zakupna pogodba ni več veljavna.

Rudija Merljaka je zanimalo, na katerih pravnih podlagah ali dokumentih Sklad utemeljuje neveljavnost zakupne pogodbe z Joškom Jorasom. **Predstavnica Sklada** je pojasnila, da Sklad zakupnin ne more zaračunavati za zemljišča, ki niso več vpisana v zemljiški knjigi Republike Slovenije. **Predstavnik GURS** je pojasnil, da se sporna zemljišča na levem bregu Dragonje še vedno vodijo tako v zemljiškem katastru kot tudi v zemljiški knjigi Republike Slovenije, vendar z omejitvami glede izvajanja upravnih postopkov v skladu z Zakonom o evidentiranju državne meje z Republiko Hrvaško (Uradni list RS, št. 69/17; ZEDMRH) - spremembe v evidencah niso dovoljene do dokončne ureditve vprašanja državne meje med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško.

Marjan Podobnik je v zvezi s tem kritiziral slovensko politiko kot povsem nedržavotvorno in neodgovorno, saj je Slovenija vztrajala pri uveljavljanju arbitražne razsodbe, kljub vztrajnemu zavračanju s hrvaške strani. Predlagal je, da pristojne institucije sprejmejo začasno zamrznitev izvajanja obveznosti iz odločbe arbitražnega sodišča, dokler Hrvaška ne začne spoštovati dogovorjenega, saj dosedanje ravnanje po njegovem mnenju povzroča neposredno škodo Sloveniji, njenim državljanom in njenim interesom.

Odvetnik **Igor Banič** je pojasnil, da se v njihovi odvetniški pisarni že dlje časa ukvarjajo s primerom Joška Jorasa, pri katerem je bilo storjenih več pravnih in postopkovnih nesmislov ter nasprotij, ki mejijo na absurd. Sodišče v Republiki Sloveniji je zavrglo zadevo z utemeljitvijo, da za naslov Sečovlje 1, kjer prebiva gospod Joško Joras, ni pristojno, ker naj ta naslov ne bi bil več del Republike Slovenije. Ob tem pa ista lokacija služi kot naslov za vročanje pošte tudi iz Hrvaške, kar pomeni, da naslov očitno obstaja in ga priznavajo tudi hrvaški organi. Ob tem Joško Joras še vedno prejema vabila Občinske volilne komisije Piran ob lokalnih volitvah, kar pomeni, da se njegov naslov še vedno obravnava kot del občine Piran. V nasprotnem primeru bi se postavljalo vprašanje veljavnosti preteklih občinskih volitev. V zvezi z zakupno pogodbo je pojasnil, da je Sklad leta 2007 sam pozval Joška Jorasa, naj jih obvesti v primeru morebitne odsvojitve parcel, ki so bile oddane v zakup do leta 2047. Ko je do tega prišlo, pa je Sklad zavrnil vsakršno pomoč. Po njegovem mnenju je Republika Slovenija svojemu državljanu obrnila hrbet, saj kot lastnica zemljišča ni ukrepala z lastninsko tožbo, ki bi imela realne možnosti za uspeh. Joško Joras je bil tako prisiljen iskati zaščito zgolj kot posestnik z zahtevki za motenje posesti, ki imajo zelo omejen pravni domet. Podrobno je pojasnil je še potek postopka v zadevi Joras pred sodnimi organi.

* * *

Branko Tomažič je izrazil razočaranje nad odsotnostjo predstavnikov obmejnih občin in poslancev Državnega zbora, ki se posveta niso udeležili, čeprav gre za izjemno pomembno temo, ki neposredno zadeva prebivalce ob državni meji. Tovrstna odsotnost kaže na nezadostno spoštovanje in nerazumevanje ključnih vprašanj, povezanih z ohranjanjem prisotnosti pripadnikov slovenskega naroda in varovanjem njihovih pravic na obmejnih območjih.

Prof. dr. Stane Granda je poudaril, da Slovenci potrebujemo Narodni svet, ki bi sistematično skrbel za temeljna narodna vprašanja, vključno z vprašanji narodnih manjšin. Ostro je kritiziral pomanjkanje razumevanja teh vprašanj v političnem vrhu države ter izrazil obžalovanje, da Slovenska akademija znanosti in umetnosti danes nima več pomembne vloge, ki jo je nekoč imela pri obravnavi teh tematik.

V.

Na podlagi predstavitev in razprave na posvetu so bili oblikovani naslednji

z a k l j u č k i :

1. Ohranitev strateško pomembnega zemljiškega potenciala v lasti slovenskih fizičnih in pravnih oseb, zlasti na demografsko občutljivih in obmejnih območjih, je ključnega pomena za nacionalno varnost, prehransko suverenost ter dolgoročno poselitveno in gospodarsko stabilnost. Nujne so zakonodajne spremembe, ki bodo omogočile učinkovitejše varovanje obmejnih zemljišč z uvedbo omejitev pravnega prometa z nepremičninami, vključno s prepovedjo njihove prodaje tujim državljanom v 20-kilometrskem pasu od državne meje.
2. Oblikovati je treba celovito politiko za ohranitev slovenskega naselitvenega prostora ob državni meji in s tem zagotavljanje varstva slovenstva na teh območjih. To vključuje zagotavljanje razvoja obmejnih območij z ustrežno infrastrukturo, ki obsega dostopnost do izobraževanja, zdravstvenih storitev, varnosti, sodobnih komunikacijskih povezav ter finančnih storitev. Le z učinkovitim razvojem in ustrežno podporo lahko preprečimo izseljevanje prebivalcev in razprodajo nepremičnin tujcem, s čimer na teh območjih zaščitimo slovensko identiteto in strateške interese.
3. Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije mora imeti zakonsko obveznost odkupa zemljišč v obmejnem pasu. Vzpostaviti je treba učinkovit nadzorni sistem pravnega prometa s kmetijskimi zemljišči ter jasno določiti prioritete Sklada s strani Vlade Republike Slovenije, zlasti glede izvajanja odkupov v obmejnih občinah.
4. Zemljišča v lasti Republike Slovenije na območjih, določenih z arbitražno razsodbo z dne 29. junija 2017, ter njihovi zakupniki morajo biti zaščiteni pred enostranskimi posegi s strani Republike Hrvaške. Vse pristojne institucije so dolžne zagotoviti pravno in dejansko varstvo slovenskega premoženja ter zaščito slovenskih državljanov pred takšnimi enostranskimi posegi sosednje države.
5. Izvajanje razsodbe Arbitražnega sodišča o določitvi kopenske in morske meje med Republiko Slovenijo in Republiko Hrvaško z dne 29. junija 2017 naj temelji na načelu vzajemnosti. Republika Slovenija naj k izvajanju pristopi zgolj pod pogojem enakega spoštovanja arbitražne razsodbe s strani Republike Hrvaške, s čimer se zagotovi preprečitev nadaljnje škode interesom Republike Slovenije in njenih državljanov.
6. Vlada Republike Slovenije naj v okviru pristojnih služb pripravi celovit pregled in vzpostavi evidenco lastništva nepremičnin v območju do 500 metrov in do 10 kilometrov od državne meje. Pregled naj vključuje podatke o lastništvu fizičnih in pravnih oseb, tudi glede na državljanstva oziroma sedeža podjetij, z namenom načrtovanja učinkovite zemljiške in obmejne politike.
7. Krepitev narodne zavesti mora postati sestavni del izobraževalnega procesa na vseh ravneh. Predlaga se okrepitev vsebin, povezanih s slovensko zgodovino, kulturo in identiteto, ter dosledna uporaba slovenskega jezika v javnem prostoru in v izobraževalnih institucijah, saj je uporaba materinega jezika bistvenega pomena za ohranjanje narodne identitete.
8. Predlaga se okrepitev bilateralnega in mednarodnega delovanja Republike Slovenije na področju zaščite slovenskih narodnih manjšin v sosednjih državah. Republika Slovenija naj vztraja pri uresničevanju vseh določb obstoječih bilateralnih pogodb ter ukrepov za varstvo naselitvenega prostora zamejskih Slovencev.
9. Republika Slovenija naj v skladu z načelom pravnega nasledstva nekdanje Socialistične federativne republike Jugoslavije uradno notificira Avstrijsko državno pogodbo z dne 15. maja 1955, zlasti zaradi doslednega uresničevanja 7. člena pogodbe. Ta določba zagotavlja

slovenski narodni skupnosti v Avstriji pravico do izobraževanja v slovenskem jeziku, uradne rabe jezika ter dvojezičnih napisov.

10. Vlada Republike Slovenije naj prouči možnost oblikovanja državnega sklada za finančno podporo nakupu nepremičnin na območjih v sosednjih državah, kjer živi avtohtona slovenska narodna skupnost. Sklad bi omogočal dostop do ugodnih kreditov za slovenske kupce ali izvajal neposredne nakupe zemljišč z namenom dolgoročne zaščite poselitvenega prostora slovenskih manjšin.«.

* * *

Komisija za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, na podlagi obravnave zaključkov posveta in razprave članov komisije, predlaga Državnemu svetu, da ob seznanitvi z zaključki posveta sprejme naslednji sklep:

Državni svet, na podlagi prvega in drugega odstavka 97. člena Poslovnika Državnega sveta, poziva Vlado Republike Slovenije, da zaključke posveta *Varstvo kmetijskih zemljišč in naselitvene strukture na obmejnih območjih ter v zamejstvu kot temelj nacionalne varnosti in narodne prihodnosti* prouči in se do njih opredeli v roku 30 dni.

* * *

Za poročevalca na seji Državnega sveta je bil določen državni svetnik Branko Tomažič.

Sekretarka
mag. Eva Obreza Modic

Predsednik
Branko Tomažič